

дітьми, коханими людьми та друзями, відносини між друзями та знайомими, у молодих подружніх парах. Також важливо відмітити те, що саме особи жіночої статі більш конкретно вказували на приклади прояву ревнощів чи то в повсякденному житті, чи то в літературних творах. Це може свідчити про нездатність або ж небажання юнаків помічати такі особливості поведінки в інших, а можливо, і в собі.

Як бачимо, проблема ревнощів є актуальною на даний час, викликає цікавість не тільки в науковців. Тому перспективу подальших досліджень ми вбачаємо у проведенні емпіричного дослідження особливостей прояву ревнощів у представників різних статей, аналіз їх із психологічної точки зору, що дасть можливість віднайти ефективні методи управління власним емоційним станом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андреева Г. М. Социальная психология. — М. — 2001. — 384 с.
2. Аристотель. Сочинения. в 4 т. (Серия «Философское наследие»). — М., 1983.
3. Варій М. Й. Загальна психологія. Навчальний посібник / 2-ге видан., випр. і доп. — К. — 2007. — 968 с.
4. Данилова Т. Н. Особистість, схильна до ревнощів: деякі аспекти проблеми. // Соціальна психологія. 2007 — №2. — С. 86-92.
5. Декарт Р. Сочинения в 2 т.-Т. 1. — М. — 1989. — 654с.
6. Кляйн М. Зависть и благодарность. — СПб., 1997.
7. Кузенко Г.М. Соціокультурний аспект у комунікативній ситуації ревнощів [Електронний ресурс] / Г.М. Кузенко Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/novitfilolog/20/4.pdf>
8. Куттер П. Любовь, ненависть, зависть, ревность. Психоанализ страстей. — СПб — 1998.
9. Линчевский Е. Е. Как быть с ревностью. — Л., Знание, 1978 — 36с.
10. Фрейд З. Я и Оно. СПб., 2009.
11. Хорни К. Невроз и личностный рост. — СПб., 1997.
12. Щербатих Ю. Психология любви и секса. — Москва. — 2004. — 608с.

Товстожук Т.

Науковий керівник – асист. Свідерська Г.М.

ПСИХОЛОГ – ПРОФЕСІЯ ЧОЛОВІКА ЧИ ЖІНКИ?

Постановка суспільної проблеми. У повсякденній свідомості за деякими професіями міцно закріпилося визначення «чоловічих», а за деякими - «жіночих».[3] Практично всі професії мають свій гендерний стереотип, наприклад, вчитель, продавець – це жіночі професії, сантехнік, водій – чоловічі. Не зважаючи на те, що рівні права та можливості отримання професій декларуються для обох статей, історично сформовані уявлення про суто «чоловічі» і «жіночі» професії часто впливають на вибір виду діяльності. [4]

Професії мають свою історію виникнення та поширення, певні вимоги до тих людей, які їх обирають. Досить молода професія психолога, як відомо, тісно пов'язана із таким давнім родом занять, як філософія, із професією священика, в якій працювали виключно чоловіки. А реалії теперішнього життя свідчать про те, що професію психолога переважно обирають жінки. Отже, як бачимо, існує суперечливість між історією і стереотипами. Тому варто спробувати знайти відповідь на питання: психолог – це професія чоловіка чи жінки?

Проблематика гендерного аспекту професійного вибору є досить актуальною на сучасному етапі розвитку суспільства, оскільки, як вже вище зазначалося, є багато професій, які визначені суто «чоловічими» чи суто «жіночими», що впливає на професійне самовизначення молоді. Молоді хлопці і дівчата відмовляються від професій, в яких могли б себе реалізувати як справжні майстри, оскільки суспільні стереотипи штовхають молоде покоління на неправильний професійний вибір, а він, як відомо, є одним із найголовніших рішень нашого життя. Адже ми обираємо, якою справою будемо займатися все життя, і від нашого вибору буде залежати, чи приноситиме нам ця праця задоволення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До даної тематики звертається багато сучасних вчених і науковців. Так, А.Н.Михайлова, Н.Л.Волошинова, Г.В.Лозова, Н.В.Журін, М.Д.Петраш досліджували рівень задоволеності чоловіків і жінок різноманітними видами діяльності, а також умовами праці, в яких відчувають себе комфортніше чоловіки та жінки. Б.Г.Ананьєв, С.В.Ковальов, І.В.Тельнюк, Л.А.Головей, Б.Розен, І.С.Кон та інші вивчали статеві відмінності в професійній спрямованості, що проявляються з дитинства. Г.Гибш, М.Форверг, А.А.Гольденвейзер цікавилися не біологічними особливостями статей, а соціальними, і

зазначали, що формування інтересів, які впливають на професійний вибір, відбувається виходячи з умов, які створені в тому чи іншому суспільстві.[8]

Мета статті. Одним із важливих завдань, на наше переконання, є дослідження дієвості соціального стереотипу «жіночих» і «чоловічих» професій, яку ми спробуємо довести або спростувати на прикладі професії психолога.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для вирішення даного питання нам варто визначити суть професії, ознайомитися із якостями, які вимагає від професіонала дана професія, порівняти дані якості і характер їх прояву у чоловіків і жінок.

Як зазначає Ю.О.Приходько, практичний психолог – це фахівець, основна діяльність якого полягає у використанні психологічних знань для вирішення практичних завдань психодіагностики, консультування, психотерапії, психокорекції, психологічної профілактики [2].

Безперечно, варто розглянути дві категорії якостей психолога: особистісні і професійні. О.А.Лебедева наводить дані, які свідчать про те, що практичні психологи, жінки і чоловіки, дещо по-різному оцінюють власні професійно важливі якості. Так, жінки-психологи розподіляють перші п'ять місць серед професійно важливих якостей наступним чином: відповідальність, емпатія, спостережливість, розумові здібності, комунікативні здібності. Чоловіки-психологи рангують професійно важливі якості психолога трохи інакше: спостережливість, емпатія, комунікативні здібності, відповідальність, емоційні властивості [6].

Як бачимо, жінки в першу чергу прагнуть допомогти і не заподіяти шкоди клієнту, про що говорять обрані жінками найважливіші професійні якості – відповідальність і емпатія. А чоловіки в свою чергу, на перше місце ставлять спостережливість і емпатію, тобто прагнуть спершу дослідити клієнта, а потім допомогти йому.

Особистісні якості є фундаментом професіоналізму будь-якої професії. Особистісні риси, що характеризують психолога, умовно ділять на чотири блоки:

1. Комунікативні якості (уміння розуміти інших людей і психологічно коректно впливати на них, вміння працювати з людьми, товарицькість, тактовність, ввічливість, прагнення слухати і зрозуміти іншу людину);

2. Моральні якості (доброзичливість, альтруїстичність, гуманність);

3. Емоційні якості (оптимізм, здатність до рефлексії своїх переживань, терплячість, самовладання, природність, стійкість до стресу, емпатійність);

4. Соціальні якості (відповідальність, організованість, відкритість, спостережливість, самостійність, креативність, гнучкість поведінки) [5].

Отож, спробуємо порівняти особистісні риси чоловіків і жінок – психологів.

Інтуїція у жінок розвинена набагато краще. Вона заснована не лише на передчутті, але і на здатності бути уважною в дрібницях [7]. Жінки більш співчутливі, доброзичливі, турботливі і краще за чоловіків розуміють емоційний стан іншої людини (Н.Айзенберг) [7, с.237].

Краща стійкість до стресу спостерігається у чоловіків, це пояснюється тим, що жінки більш чутливі, стрес у жінок найбільш пов'язаний з взаємостосунками з близькими людьми (Шилдс) [7, с.131].

Самостійність є домінуючою якістю жінок, вони більш спрямовані на задачу і ще зі шкільних років самостійніші у своїх рішеннях і діях у порівнянні з хлопцями [8].

Жінки більш схильні до емпатії, ніж чоловіки. Як зазначає М.Л.Бутовська, під час переглядів слайдів або прослуховування розповідей реакції дівчаток відрізнялися більшою емпатією [8].

В.А.Аверін, досліджуючи вербальний інтелект, довів, що перевагу у комунікативній сфері здобуває жінка, також це можна пояснити з точки зору фізіологічних особливостей жінки - мовні центри у жінок розміщені у 2-х півкулях і активізуються одночасно. Виключення з цього правила трапляються рідко - всього 5 - 8 осіб на сотню [7, с.193].

Дослідження В.Е.Коганом у 2000 р. особливостей самооцінки чоловіків і жінок показало, що чоловіки зазвичай мають завищену самооцінку, або занижену (демонструючи завищену), а жінки адекватну, рідше занижену [7, с.207].

Щодо професійних якостей психолога, то дослідники виділяють чотири блоки:

1. *Спрямованість та мотиви професійної діяльності;*

2. *Соціально - перцептивні якості* - якості особистості, пов'язані з процесами обробки інформації (соціальне мислення – розуміння соціального і соціальних явищ);

3. *Оперування інформацією* - необхідність швидкої корекції власних дій в залежності від стану і реакцій клієнта, вміння вийти з конфліктних і передконфліктних ситуацій, здатність точно використовувати свої знання при постановці діагнозу і психотерапевтичних впливах.

4. *Здатність застосовувати інформацію (знання)*. Здатність до застосування інформації у когнітивній психології співвідноситься з поняттям «інтелект». Дослідники відзначають, що значною складовою професійної придатності практикуючого психолога є інтелект, особливо його вербальний компонент (В. Панок, Н. Чепелева та ін.). Саме інтелект забезпечує ефективний аналіз рис і якостей особистості, дозволяє долати стереотипи (як особистісні, так і професійні), є центральним механізмом розуміння поведінки іншої людини [1].

Здійснивши огляд професійно важливих якостей, порівнюємо їх у чоловіків і жінок. Так, мотивація, як зазначав Л.Генліє, у жінок є сильнішою, оскільки їх цікавить психологічний успіх, а чоловіків лише лідерство [8]. Щодо розуміння людей, то жінки більш точно інтерпретують зовнішні характеристики і більше наближаються до суб'єктивного адекватного розуміння людини, її уявлення про себе [7]. Жінка здатна до швидкого перевтілення, тому вона набагато краще за чоловіків пристосовується до мінливих ситуацій зокрема і до життя взагалі [7].

Спостережливість краще розвинута в осіб чоловічої статі, і не випадково криміналісти вказують, що помилкові свідчення частіше бувають в осіб жіночої статі; в той час як чоловіки точніше передають явища навколишнього світу, свідчення жінок нерідко не відповідають дійсності [8].

Відмінностей у показниках інтелекту не спостерігається, лише у віці від 39 до 50 років чоловіки мають вищі показники інтелекту, ніж жінки [7, с.185].

М.Костик і Е.Хилгарда виявили перевагу осіб чоловічої статі в креативному підході до навчання (вони застосовують набуті навички і знання до нових ситуацій і прагнуть до створення нового). Також А.В.Ассовская, Л.А.Цветкова і Т.Г.Янічева вивчали креативність молодших школярів (8-9 років) обох статей. Автори встановили, що високий рівень креативності мали 45% хлопчиків і лише 20% дівчаток [8].

Проаналізувавши велику кількість експериментів і типологій, які пов'язані із дослідженням гендерних відмінностей при виборі професії, ми знайшли відповідь на наше запитання. Значна кількість якостей і характеристик, які мають бути притаманні психологу, властиві жінкам. Та все ж дані характеристики, як зазначають Н. В. Бачманова і Н. А. Стафуріна, притаманні в більшості психологу-консультанту [9], а професія психолога, окрім консультанта, має спеціальність психолога-дослідника і ще інші, наприклад, викладача психологічних дисциплін. Психолог-дослідник – це фахівець, основна діяльність якого пов'язана із науковими дослідженнями, спрямованими на пошук психологічних знань, встановлення психологічних закономірностей [2]. Як професіонал, психолог-дослідник характеризується спостережливістю, креативністю, зокрема оригінальністю, критичністю і логікою мислення, відповідальністю, мотивом досягнення [10] - це саме ті якості, котрі допоможуть психологу-досліднику зробити нові відкриття і подарувати людям нові знання, які розвиватимуть світ. Спостережливість, креативність і логічне мислення притаманні більшою мірою чоловікам. М.Д.Александрова, аналізуючи роботи авторів художньої і наукової літератури, дослідила, що чоловіки є більш критичними, ніж жінки [8]. Якщо говорити про мотив досягнення, то чоловіки надають більшого значення перемогам і першості, що акумулює всю їхню енергію і спрямовує її на досягнення поставленої цілі [8].

На основі попередніх аргументів ми розуміємо, що професією психолога-дослідника легше оволодіти чоловікам, але ми не можемо стверджувати, що психологом-дослідником не може бути жінка. З усього вище сказаного варто зробити висновок, що суто «чоловічих» і суто «жіночих» професій не існує, кожна професія має такі галузі, в яких вільно себе може реалізувати чоловік і жінка.

Та не варто забувати те, що у виборі професії чоловіки керуються такими факторами, як подальша перспектива, можливість кар'єрного росту, висока заробітна плата, а головною мотивацією для них є прагнення до влади і незалежності [7]. Для жінок при виборі професії характерна велика емоційність, залежність і ситуативність, а головна мотивація для них - це отримати цікавий досвід, бути соціально значущою, взаємодія з людьми [7]. Тобто одним із найважливіших факторів, які впливають на вибір професії, є рівень заробітної плати і можливість самореалізації в конкретній сфері діяльності. На жаль, професія психолога не є високооплачуваною в Україні, тому чоловіки, які прагнуть, щоб їхня праця була основним джерелом доходу сім'ї, не обирають цю професію. З іншого боку, якщо молода людина прагне

бути психологом-консультантом, але дізнається про те, як важко в нашій країні сьогодні організувати приватну діяльність, вона навряд чи буде ризикувати своїм майбутнім.

Висновок. Як бачимо, на вибір професії впливають не лише соціокультурні, особистісні, біологічні, еволюційні фактори, але й соціальні аспекти життя, в яких опиняється людина, і саме це постає основною проблемою, яка спричиняє гендерний дисонанс у професійному самовизначенні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. <http://plook.ru/index/intellektualnyj-potencial-i-kognitivnye-stile-prakticheskix-psixologov/>
2. Приходько Ю.О. Практична психологія: введення в професію: К – 2008.
3. Пчелинова В. Гендер и профессия // Женщины и экономика. 2001. №9.
4. <http://blog.ubr.ua/obshchestvo-2/vliianie-gendernyh-razlichii-na-vybor-professii-1641>
5. Верняева, Т. А. Профессионально-личностный портрет психолога: дис. канд. психол. наук:19.00.03 / Т. А.Верняева. — Санкт-Петербург, 1997. — 200с.
6. Лебедева А.А. Гендерные аспекты профессии психолога. М., 2003.
7. Берн Ш. Гендерная психология. - СПб.: Прайм-Еврознак, 2001. – 320 с.
8. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины.- СПб.: Питер, 2003 - 366 с.
9. Бачманова Н. В., Стафурина Н. А. К вопросу о профессиональных способностях психолога - Л.: Изд-во ЛГУ, 1985. Вып. 5. – С. 72-77.
10. Діхтяренко С.Ю. Деякі проблеми реалізації психологічного експерименту // Восьма Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Науковий потенціал 2012» / Рубрика: Соціум. Наука. Культура, Психологія / Діхтяренко Світлана Юріївна
11. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини